

Savivaldybių darnios plėtros indeksavimo aprašas 2019 m.

IVADAS

Lietuva yra išsikėlususi ambicingus tikslus energijos vartojimo efektyvumo (EVE) didinimo ir atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) naudojimo srityse. Iki 2020 m. planuojama sutaupyti 11,764 TWh (skaičiuojant suminiu metodu) energijos galutiniame suvartojime, užtikrinti, kad AEI dalis galutiniame energijos suvartojimo balanse būtų 30 proc., centralizuoto šilumos tiekimo sektoriuje – 70 proc., transporto sektoriuje – 10 proc., elektros suvartojimo balanse – 30 proc., elektros energijos gamyboje Lietuvoje – 35 proc. Tam tikslui yra numatytos ir įgyvendinamos nacionalinės politikos priemonės.

Savivaldybių darnios plėtros indeksas (SDPI) sukurtas tam, kad leistų palyginti savivaldybes atsižvelgiant į tai, kokiomis priemonėmis jos prisideda prie nacionalinių tikslų siekimo, kokiomis papildomomis priemonėmis skatina EVE didinimą ar AEI naudojimą, kaip tai atsispindi gyventojų energijos vartojimo elgesyje. Jis nėra skirtas kiekybiškai įvertinti savivaldybių pasiektų rezultatų. Jo esmė – pateikti apibendrintą savivaldybių iniciatyvas, skatinant EVE didinimą ir AEI naudojimą, rodiklį, pagal kurį galima būtų palyginti savivaldybes tarpusavyje.

METODOLOGIJA IR KRITERIJAI

Metodologija

Siekiant palyginti savivaldybes atrinkti kriterijai, kurie leidžia įvertinti savivaldybės vaidmenį didinant EVE, skatinant AEI naudojimą ir keičiant gyventojų elgseną. Kiekvienam kriterijui priskiriamas maksimalus balas atsižvelgiant į galimą kriterijaus poveikį EVE didinimui ar AEI naudojimo skatinimui. Vertinant galimą kriterijaus poveikį vadovautasi viešosios įstaigos Lietuvos energetikos agentūros specialistų vertinimais, kitų energetikos specialistų pasiūlymais.

Aprašo 1 lentelėje pateikiamas savivaldybių palyginimui atrinktų kriterijų sąrašas ir kiekvienam kriterijui priskirtas balas. Didžiausias galimas surinkti balų skaičius yra 100.

1 lentelė. Atrinkti kriterijai ir jiems priskirti balai

Eil. Nr.	Kriterijus	Maksimalus balas	% dalis nuo visų balų
1	Merų paktas	11	11%
1.1	<i>Pasirašytas Merų paktas</i>	2	2%
1.2	<i>Parengtas tvarios energetikos veiksmų planas</i>	3	3%
1.3	<i>Parengta stebėsenos ataskaita</i>	6	6%
2	AEI naudojimo plėtros veiksmų planas	12	12%
2.1	<i>Parengtas veiksmų planas ir numatytos priemonės</i>	6	6%
2.2	<i>AEI naudojimo plėtros VP įgyvendinimo rezultatų ataskaita</i>	6	6%
3	Renovuotų daugiabučių dalis	20	20%
4	Vidutinė šilumos kaina	8	8%
5	Biokuro pajėgumų išnaudojimas	13	13%
6	Savivaldybių darnios plėtros projektai	6	6%
7	Gaminančių vartotojų įrenginių galia	6	6%
8	Elektromobilių skaičius	5	5%
9	Elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius	6	6%
10	Finansuojami projektai	9	9%
11	Nekilnojamojo turto mokestis AEI įėgainėms	4	4%

Kriterijai

1. Merų paktas

Merų paktas dėl klimato ir energetikos vienija tūkstančius vietos valdžios institucijų, savanoriškai įsipareigojusių įgyvendinti klimato ir energetikos tikslus. Oficialiai tapę Merų pakto dalyviais miestai įsipareigoja per dvejus metus parengti Tvarios energetikos (ir kovos su klimato kaita) veiksmų planą, kuriame aprašomi konkretūs žingsniai, skirti įgyvendinti 2020 arba 2030 metų tikslus. Miestai kas dvejus metus po jų veiksmų plano, apibrėžiančio jų klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos tikslus, priėmimo privalo teikti stebėsenos ataskaitas, tokiu būdu yra tikrinama padaryta pažanga siekiant įgyvendinti nustatytus tikslus. Kas ketverius metus yra atnaujinamas išmetamųjų teršalų aprašas, siekiant užtikrinti išmetamųjų teršalų kiekio ir energijos suvartojimo sumažinimo pažangos stebėseną. Pasirašydami Merų paktą miestai rodo savo iniciatyvą ir ryžtą siekiant EVE didinimo, AEI naudojimo skatinimo ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) išmetimų mažinimo tikslų.

Savivaldybei už parodytą iniciatyvą pasirašant Merų paktą skiriami 2 balai (Aprašo 2 lentelė); jei yra parengtas ir tvarios energetikos veiksmų planas – skiriami 3 balai; jei siekiant veiksmų plane išsikeltų tikslų buvo atlikti konkretūs veiksmai ir parengta stebėsenos ataskaita – skiriami 6 balai. Maksimalus balų skaičius – 11.

2 lentelė. Merų pakto kriterijui skiriami balai

Merų pakto įgyvendinimas	Balas
Pasirašytas Merų paktas	2
Parengtas tvarios energetikos veiksmų planas	3
Parengta stebėsenos ataskaita	6

Informacija apie miestus, pasirašiusius Merų paktą, parengusius tvarios energetikos veiksmų planus ir stebėsenos ataskaitas naudojama iš interneto svetainės <https://www.merupaktas.eu/lt/>.

2. AEI naudojimo plėtros veiksmų planas

Pagal Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 57 ir 66 straipsnius kiekvienai savivaldybei yra nustatomi minimalūs iki 2020 metų privalomi pasiekti AEI naudojimo planiniai rodikliai. Šiuos rodiklius ir priemones jiems pasiekti savivaldybės įtraukia į savo 2011–2020 m. AEI naudojimo plėtros veiksmų planus, kuriuos jos privalėjo ne vėliau nei 2011 m. liepos 1 d. parengti, patvirtinti ir viešai paskelbti. Juose savivaldybės įvertina esamą padėtį ir nusistato AEI naudojimo tikslus ir priemones šiems tikslams pasiekti bei, pradedant 2012 metais, kasmet privalo rengti ir viešai skelbti atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų įgyvendinimo rezultatų ataskaitas.

Jei savivaldybė yra parengusi, patvirtinusi ir viešai paskelbusi AEI naudojimo plėtros veiksmų planą su priemonėmis – skiriami 6 balai (Aprašo 3 lentelė); jei buvo imtasi konkrečių veiksmų ir buvo parengtos ir viešai paskelbtos planų įgyvendinimo rezultatų kasmetinės ataskaitos – skiriami 6 balai. Maksimalus balų skaičius – 12.

3 lentelė. AEI naudojimo plėtros veiksmų plano kriterijui skiriami balai

AEI naudojimo plėtros veiksmų planas	Balas
Parengtas veiksmų planas ir numatytos priemonės	6
AEI naudojimo plėtros VP įgyvendinimo rezultatų ataskaita	6

Informacijos apie AEI naudojimo plėtros veiksmų planus ir jų įgyvendinimo rezultatų kasmetines ataskaitas yra ieškoma savivaldybių interneto svetainėse.

3. Renovuotų daugiabučių dalis

Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programa pradėta įgyvendinti 2005 metais. Šiuo metu būsto savininkai gali pasirinkti, ar įgyvendinti namo atnaujinimo projektą pagal Lietuvos Respublikos

Vyriausybės patvirtintą programą, ar pagal ją atitinkančias savivaldybių programas. Abiem atvejais aktyvus dalyvavimas programoje rodo tiek pačios savivaldybės, tiek jos gyventojų iniciatyvumą.

Norint palyginti savivaldybes pagal daugiabučių atnaujinimo mastą ir suteikti šiam kriterijui balą, pasirinktas atnaujintų daugiabučių skaičiaus ir visų daugiabučių gyvenamųjų namų, pastatytų iki 1991 metų, skaičiaus santykis. Jis parodo kokia dalis nuo visų gyvenamosios paskirties daugiabučių yra renovuota savivaldybėje. Balai atitinkamai renovuotų namų daliai skiriami pagal Aprašo 4 lentelėje pateiktas reikšmes. Maksimalus balų skaičius – 20.

4 lentelė. Renovuotų daugiabučių daliai skiriami balai

Renovuotų daugiabučių dalis, %	Balas	Renovuotų daugiabučių dalis, %	Balas
0	0	50-55	10
0-5	0,5	55-60	12
5-10	1	60-65	14
10-15	2,5	65-70	15
15-20	4	70-75	16
25-30	5,5	75-80	17
30-35	7	80-85	18
35-40	8,5	85-90	19
40-45	9	90-100	20
45-50	9,5		

Iki 1991 metų pastatytų daugiabučių namų skaičius nustatomas remiantis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registre įregistruotų statinių apskaitos duomenimis, kurie viešai prieinami Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos interneto svetainėje ir Lietuvos statistikos departamento duomenų bazėje.

4. Vidutinė šilumos kaina

Šilumos kaina labiausiai priklauso nuo deginamo kuro kainos. Biokuro kaina (Eurų/ktne) yra vidutiniškai apie 3 kartus mažesnė už gamtinių dujų kainą. Kuo didesnė dalis biokuro naudojama šilumai gaminti, tuo mažesnė yra šilumos kaina vartotojams.

Vidutinės šilumos kainos kriterijui balai yra skiriami atsižvelgiant į tai, kiek savivaldybėje vidutinė šilumos kaina (einamųjų metų IV ketv.) yra didesnė ar mažesnė už vidutinę šilumos kainą Lietuvoje. Balai vidutinės šilumos kainos rodikliui skiriami pagal Aprašo 5 lentelėje pateiktas reikšmes. Maksimalus balų skaičius – 8.

5 lentelė. Vidutinės šilumos kainos kriterijui skiriami balai

Vidutinė šilumos kaina, ct/kWh	Balas
+3,34 – >	0
+2,23 – +3,33	1
+1,22 – +2,22	2
+0,21 – +1,21	3
+0,20	4
Vidutinė šilumos kaina	
-0,20	4
-0,21 – -0,64	5
-0,65 – -1,08	6
-1,09 – -1,52	7
-1,53 – >	8

Savivaldybių palyginimui informacija apie šilumos kainas yra naudojama iš Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos interneto svetainės.

5. Biokuro pajėgumų išnaudojimas

Siekiant įvertinti ar savivaldybėse šilumos gamybos šaltinių instaliuota galia atitinka maksimaliam šilumos galios poreikiui, buvo sukurtas biokuro pajėgumų išnaudojimo rodiklis. Jis vertina tik biokuro (kaip pigiausios kuro rūšies) įrenginių instaliuotąją galią ir jos santykį su maksimaliu šilumos galios poreikiu.

Šiam kriterijui balai priskiriami atsižvelgiant į šilumos poreikio trukmės kreivę ir kokią šilumos galios poreikio dalį gali tenkinti esami biokuro įrenginiai. Kriterijus išreiškiamas kaip instaliuotos biokuro įrenginių galios ir maksimalaus šilumos galios poreikio santykis. Balai biokuro pajėgumų racionalaus naudojimo kriterijui skiriami pagal Aprašo 6 lentelėje pateiktas reikšmes. Maksimalus balų skaičius – 13.

6 lentelė. *Biokuro pajėgumų išnaudojimo kriterijui skiriami balai*

Biokuro pajėgumų išnaudojimas, %	Balas
>100	5
90–100	7
80–90	9
75–80	12
65–75	13
60–65	11
50–60	10
40–50	9
30–40	8
20–30	7
10–20	3
5–10	1
0–5	0

Savivaldybių palyginimui informacija apie biokuro įrenginių galią yra naudojama iš Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos interneto svetainės.

6. Savivaldybių darnios plėtros projektai

Savivaldybės be privalomų pagal teisės aktus priemonių ar esamos finansinės paramos gali savo iniciatyva imtis įvairių priemonių, skirtų didinti EVE, papildomai skatinti AEI naudojimo plėtrą, gerinti gyventojų sąmoningumą ŠESD išmetimo mažinimo klausimais, skatinti perėjimą prie mažiau teršiančio transporto ir panašiai.

Savivaldybių darnios plėtros projektų kriterijus skirtas paskatinti savivaldybes daryti daugiau nei tik tiek, kiek yra privaloma. Už kiekvieną darnios plėtros projektą, kuris turi apčiuopiamą naudą ir pakankamai prisideda prie minėtų tikslų yra skiriamas 1 balas (Aprašo 7 lentelė). Maksimalus balų skaičius – 6.

7 lentelė. *Savivaldybių darnios plėtros projektų kriterijui skiriami balai*

Savivaldybių darnios plėtros projektai	Balas
Parengtas ir įgyvendinamas darnios plėtros projektas	1

Informacijos apie savivaldybių darnios plėtros projektus yra ieškoma savivaldybių interneto svetainėse.

7. Gaminančių vartotojų įrenginių galia

Elektros energiją gaminantis vartotojas – tai asmuo įsirengęs AEI elektrinę ir gaminantis elektrą savo reikmėms, o nesuvargotą elektros kiekį pateikiantis į tinklus ir, esant poreikiui, ją susigrąžinantis iš tinklų.

Tokiu būdu yra mažinamas energijos suvartojimas iš skirstomųjų tinklų, mažinami ŠESD išmetimai, taupomi pinigai ir užtikrinamas energetinis nepriklausomumas. Planuojama, kad iki 2020 metų gaminantys vartotojai sudarys 2% visų elektros energijos vartotojų, 2030 – 30%, 2050 – 50%.

Gaminančių vartotojų įrenginių galios kriterijus nurodo kiek savivaldybėje esančių gaminančių vartotojų įrenginių galios tenka 1000 savivaldybės gyventojų. Taip yra pašalinama savivaldybių dydžio ir gyventojų skaičiaus įtaka, kuri gali gerokai iškreipti rezultatus. Balai gaminančių vartotojų įrenginių galios kriterijui skiriami pagal Aprašo 8 lentelėje pateiktas reikšmes. Maksimalus balų skaičius – 6.

8 lentelė. Gaminančių vartotojų įrenginių galios kriterijui skiriami balai

Gaminančių vartotojų įrenginių galia, kW/1000 gyventojų	Balas	Gaminančių vartotojų įrenginių galia, kW/1000 gyventojų	Balas
0	0	10–12	3,5
0–2	1	12–14	4
2–4	1,5	14–16	4,5
4–6	2	16–18	5
6–8	2,5	18–20	5,5
8–10	3	>20	6

Informacija apie gaminančius vartotojus naudojama Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos ir AB „Energinės skirstymo operatorius“.

8. Elektromobilių skaičius

Elektromobilis – motorinė transporto priemonė, kurioje sumontuota jėgos pavara, turinti bent vieną ne išorinį energijos keitiklį su elektrine įkraunamąja energijos kaupimo sistema, kurią galima įkrauti iš išorės. Paprastai tariant – tai motorinė transporto priemonė, kurios kuro bako atitikmuo yra baterija (akumulatorius), o kuras – tik elektra. Pagrindinė priemonė savivaldybėms skatinti elektromobilių naudojimą yra parkavimo ir įvažiavimo rinkliavų lengvatos miestuose, tačiau galima taikyti ir kitokias priemones. VĮ „Regitra“ duomenimis Lietuvoje 2019 metų spalio 1 d. buvo užregistruoti tik 1264 elektromobiliai, todėl labai svarbu papildomai skatinti jų naudojimą.

Elektromobilių skaičiaus kriterijus parodo, kiek savivaldybėje registruotų elektromobilių tenka 1000 gyventojų. Tokiu būdu pašalinama savivaldybių dydžio ir gyventojų skaičiaus įtaka, kuri gali gerokai iškreipti rezultatus. Balai elektromobilių skaičiaus kriterijui skiriami pagal Aprašo 9 lentelėje pateiktas reikšmes. Maksimalus balų skaičius – 5.

9 lentelė. Elektromobilių skaičiaus kriterijui skiriami balai

Elektromobilių skaičius 1000 gyventojų	Balas	Elektromobilių skaičius 1000 gyventojų	Balas
0	0	2,5–3	3
0–0,5	0,5	3–3,5	3,5
0,5–1	1	3,5–4	4
1–1,5	1,5	4–4,5	4,5
1,5–2	2	>4,5	5
2–2,5	2,5		

Informacijos apie elektromobilių skaičių šaltinis – VĮ „Regitra“.

9. Elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius

Skatinant elektromobilių naudojimą yra ypač svarbu užtikrinti jiems reikalingos viešosios infrastruktūros plėtrą. Viešosios elektromobilių įkrovimo infrastruktūros plėtrą tikslas – kuriant ir plėtojant viešai prieinamą elektromobilių įkrovimo priegybų tinklą Lietuvoje, skatinti naudotis elektromobiliais, siekiant

sumažinti naftos produktų vartojimą transporto sektoriuje ir sušvelninti transporto poveikį aplinkai. Čia savivaldybės vaidina svarbiausią vaidmenį ir gali labai paskatinti elektromobilių naudojimą.

Elektromobilių įkrovimo stotelių skaičiaus kriterijus parodo, kiek savivaldybėje įrengtų įkrovimo stotelių tenka 1000 gyventojų ir labai glaudžiai siejasi su elektromobilių skaičiaus kriterijumi. Balai elektromobilių įkrovimo stotelių skaičiaus kriterijui skiriami pagal Aprašo 10 lentelėje pateiktas reikšmes. Maksimalus balų skaičius – 6.

10 lentelė. Elektromobilių įkrovimo stotelių skaičiaus kriterijui skiriami balai

Elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius 1000 gyventojų	Balas	Elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius 1000 gyventojų	Balas
0	0	1,25–1,5	3,5
0–0,25	1	1,5–1,75	4
0,25–0,5	1,5	1,75–2	4,5
0,5–0,75	2	2–2,25	5
0,75–1	2,5	2,25–2,5	5,5
1–1,25	3	>2,5	6

Vertinimui informacija apie elektromobilių įkrovimo stotelių skaičių savivaldybėse gauta iš Lietuvos savivaldybių asociacijos.

10. Finansuojami projektai

Didžioji dalis įgyvendinamų EVE didinimo ir AEI naudojimo skatinimo projektų yra finansuojama iš (ar finansuojama iš dalies) Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Tokie projektai finansuojami pagal 4 prioritetą – Energijos efektyvumo ir AEI gamybos ir naudojimo skatinimas.

Finansuojami projektai dažniausiai vykdomi kartu su savivaldybėmis ar jų institucijomis, todėl yra svarbu tai tinkamai įvertinti. Finansuojamų projektų kriterijus skirtas parodyti kiek 1000 savivaldybės gyventojų tenka paraiškoms ar projektams skirto finansavimo. Balai finansuojamų projektų kriterijui skiriami pagal Aprašo 11 lentelėje pateiktas reikšmes. Maksimalus balų skaičius – 9.

11 lentelė. Finansuojamų projektų kriterijui skiriami balai

Projektams skirtos investicijos 1000 gyventojų	Balas	Projektams skirtos investicijos 1000 gyventojų	Balas
0	0	2 250 000 – 2 500 000	5
0 – 250 000	0,5	2 500 000 – 2 750 000	5,5
250 000 – 500 000	1	2 750 000 – 3 000 000	6
500 000 – 750 000	1,5	3 000 000 – 3 250 000	6,5
750 000 – 1 000 000	2	3 500 000 – 3 750 000	7
1 000 000 – 1 250 000	2,5	3 750 000 – 4 000 000	7,5
1 250 000 – 1 500 000	3	4 000 000 – 4 250 000	8
1 500 000 – 1 750 000	3,5	4 250 000 – 4 500 000	8,5
1 750 000 – 2 000 000	4	> 4 500 000	9
2 000 000 – 2 250 000	4,5		

Informacija naudojama iš Lietuvos Respublikos finansų ministerijos interneto svetainės <https://www.esinvesticijos.lt>.

11. Nekilnojamojo turto mokestis AEI įėgainėms

Atsinaujinantys energijos išteklių – perspektyviausias energijos šaltinis plečiant decentralizuotą energijos gamybą, todėl tolesnė atsinaujinančių energijos išteklių plėtra, deranti su aplinkos oro taršos mažinimu, turi būti skatinama mokestinėmis, investicinėmis ir kitomis finansinėmis priemonėmis. Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimas sukuria didelę šių paslaugų rinką ir galimybę kurti

darbo vietas, vystyti mažo išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir aplinkos oro teršalų kiekio inovatyvias technologijas ir žmogiškųjų išteklių gebėjimus.

Nekilnojamojo turto (įskaitant AEI jėgaines) apmokestinimą nekilnojamojo turto mokesčiu, kurio tarifas – nuo 0,3 proc. iki 3 proc. nekilnojamojo turto mokesstinės vertės, (toliau – mokestis) reglamentuoja Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas. Konkretų mokesčio tarifą nustato savivaldybių tarybos. Minėtame įstatyme savivaldybių taryboms suteikta teisė sumažinti mokestį arba visai nuo jo atleisti.

Nekilnojamojo turto mokesčio AEI jėgainėms kriterijus parodo savivaldybių požiūrį ir indėlį didinant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo plėtrą savivaldybės teritorijoje. Balai šiam kriterijui skiriami pagal Aprašo 12 lentelėje pateiktas reikšmes. Maksimalus balų skaičius – 4.

12 lentelė. Nekilnojamojo turto mokesčio AEI jėgainėms kriterijui skiriami balai

Nekilnojamojo turto mokesčio tarifas, %	Balas
3	0
3–2,5	0,5
2,5–2	1
2–1,5	1,5
1,5–1	2
1–0,5	2,5
0,5–0,3	3
0,3–0	3,5
0	4

Informacijos apie nekilnojamojo turto mokesčio tarifus šaltinis – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.

SAVIVALDYBIŲ INDEKSAVIMAS

Savivaldybių indeksavimas atliekamas kasmet, susumuojant jų gautus kriterijų balus – apskaičiuojant savivaldybės darnios plėtros indeksą. Savivaldybės indeksuojamos mažėjančia tvarka – pirmoje (geriausioje vietoje, palyginus su kitomis savivaldybėmis) indekso vietoje yra daugiausia balų surinkusi savivaldybė.

Prireikus, kriterijai ir jiems skiriami balai gali būti keičiami papildant naujais kriterijais, modifikuojant esamus, siekiant tiksliau ir objektyviau nustatyti savivaldybės indeksą. Visi daromi pakeitimai bus aprašomi paskesniuose savivaldybių darnios plėtros indeksavimo aprašuose.

Savivaldybių darnios plėtros indeksavimo aprašas, atlikto indeksavimo rezultatai ir informacijos šaltiniai yra vieši.